

Äldre Vasatid

1521 - 1611

Centralt innehåll

Nordens kulturmöten med andra delar av världen genom vikingars resor och medeltidens handelssystem.

Statsbildning och kristendomens etablerande i Norden samt konsekvenser av dessa förändringar. (s. 62-70)

Likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män under tidsperioden. (s. 71)

Vad historiska källor är, till exempel arkeologiska fynd, texter, muntliga berättelser och digitalt material, och hur de kan användas för att ge kunskaper om det förflutna.

Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur vikingar framställs i populärkulturen. (s. 72-73)

Kunskapskrav

Eleven visar **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp.

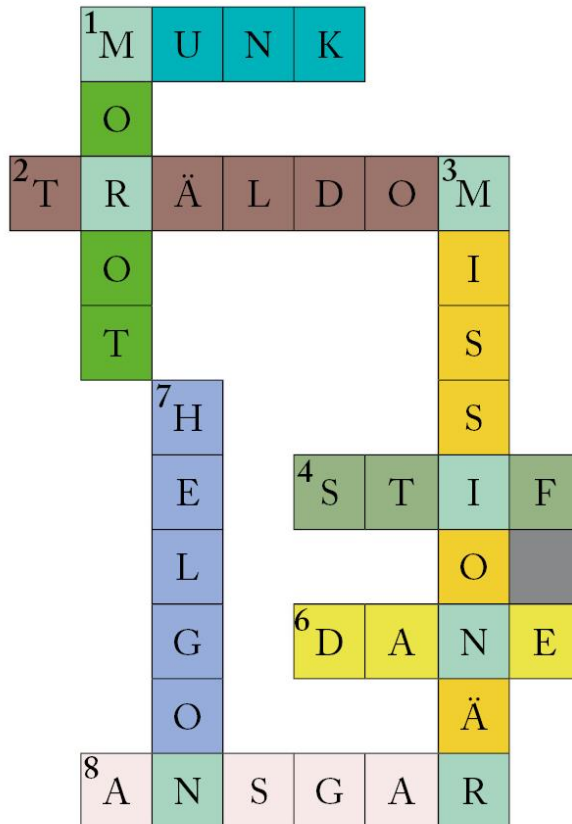
Eleven för **enkla/utvecklade/välutvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors handlingar i förfluten tid.

Eleven för också **enkla/utvecklade/välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor under olika tidsperioder.

Eleven ställer frågor till historiska källor, beskriver vad som kan vara en historisk källa och ger **något/några/några välgrundade** exempel på vad källorna kan berätta om det förflutna.

Eleven ger exempel på hur **-/-/och i vilket syfte** historia kan brukas i **något/olika/olika** sammanhang.

Viktiga begrepp - skapa ordfläta*

Varje axelpar ska skapa en egen ordfläta med de begrepp som finns på nästa slide (s. 75).

Vem som helst i klassen ska kunna lösa er ordfläta.

Hur ni väljer att göra den bestämmer ni i axelparet. Alla tolv begrepp ska finnas med.

*ett enklare korsord

Arvrike	Fogde	Reformera
Avlatsbrev	Katolicism	Reformationen
Diktatur	Latin	Stat
Enväldig	Protestantism	Vasaätten

12 viktiga begrepp

Viktiga begrepp

- lös varandras
ordflätor

Lämna in era ordflätor till mig.

Jag blandar dem och delar sedan ut ett till varje axelpar.

Ni ska nu lösa den ordfläta ni nyss fått.

När ni känner er klara lämnar ni tillbaka den för rättning till det axelpar som skapat den.

Reformationen

- fyll i luckorna

Jag kommer om en stund läsa sidorna om reformationen i grundboken högt (s. 64-65).

Jag kommer dock lämna luckor när jag läser texten.

Ert jobb i gruppen är att lista ut vilket ord som ska in i luckan. Ni får inte ha boken uppe.

Efter varje lämnad lucka skriver sekreteraren det ord ni valt på en lapp och kontaktpersonen ger den till mig.

Jag kommer läsa meningen igen med de ord som ni tror ska in i luckan.

Varje rätt ger en poäng.

Ni kommer att ha 15 minuter på er att förbereda er.

*Kampen om
den politiska
makten
- placera
händelserna i rätt
ordning*

Den som fyller år närmast dagens datum hämtar ett A4-papper och en röd och en grön penna.

Dra en linje i mitten på ert papper, så att det blir två kolumner.

På nästa slide finns nio historiska händelser.

Du ska tillsammans med din axelkompis försöka sätta händelserna i rätt tidsordning.

Första gången ni sätter händelserna i tidsordning gör ni det utan bok. Skriv med den röda pennan i den vänstra kolumnen vilken ordning de kommer i.

Historiska händelser

- Stockholms blodbad
- Medeltiden tar slut
- Sten Sture den yngre dör i strid
- Sten Sture den äldre leder den svenska armén och besegrar den dansk-svenska armén
- Rättegång mot Kristian II:s fiender
- Kristian II bjuder in sina fiender till fest
- Kalmarunionen bildas
- Gustav Vasa leder uppror mot Kristian II
- Kristian II kröns till kung över Sverige och Danmark

*Kampen om
den politiska
makten
- placera
händelserna i rätt
ordning*

Gå runt med din axelkompis och titta på hur de andra har placerat händelserna. Ställ frågor till varandra.

Ni får nu ändra era röda svar om ni vill.

Använd grundboken och skriv den rätta ordningen med grön penna i högra kolumnen.

Jämför dem och skriv längst ner på pappret hur många rätt ni hade.

Skriv era namn och lämna in till mig.

Gustav Vasa

- genomgång

Valdes till kung 6:e juni 1523

Svenska staten blev rikare och mäktigare

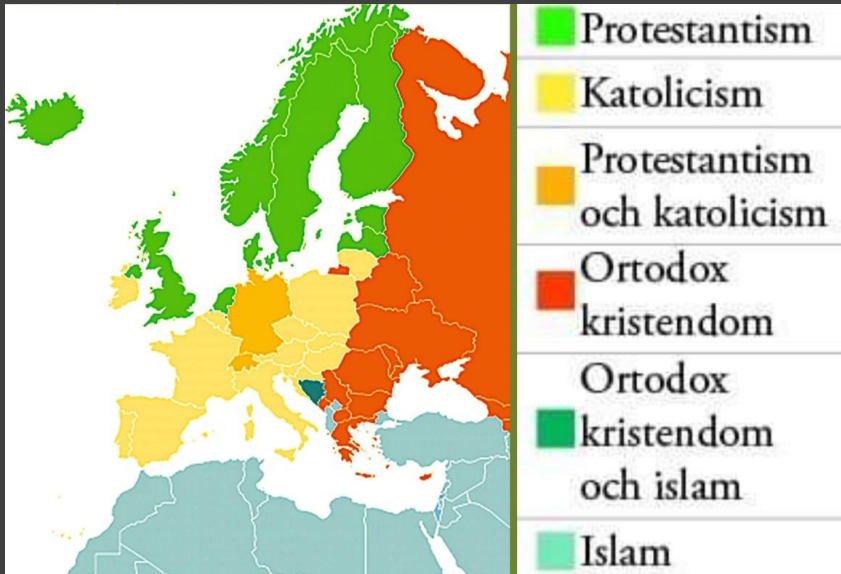
Pengar kom från skatter, tull och vinster från gruvor

Fogdar hjälpte Gustav Vasa att samla in skatt i riket

Grundbok s. 68

Gustav Vasa

- genomgång forts.

Religioner i dagens Europa

I riksmöten träffades kungen och representanter från de fyra ständerna

Beslut som ökade kungens makt

- Kyrkans högsta ledare – kungen
- Sverige blev protestantiskt
- Sverige blev ett arvrike

Använde kyrkans rikedomar

Spred information till folket med prästerna

Kyrkan lämnade ifrån sig gårdar och rikedomar till staten

Gustav Vasa

- genomgång forts.

Klockupproret

- Bönder gjorde uppror
- Gustav Vasas soldater kunde stoppa upproret

Dackefejden

- Upproret pågick i ett år lett av Nils Dacke
- För höga skatter, förbjöds att sälja varor till (danska) Blekinge och Skåne
- Gustav Vasas soldater slog ner upproret
- Hårda straff till dem som deltagit i upproret
- Nils Dacke sköts och hans huvud hängdes på en stolpe utanför Kalmar slott för att visa dem som protesterade vem som styrde riket

Stockholms blodbad

Film-Bingo

Er grupp ska tillsammans fylla i bingobrickan med substantiv och verb som ni tror kan nämnas i filmen som handlar om Stockholm blodbad (s. 66-67).

Bingobrickan börjar sedan hos den i gruppen som har längst pekfinger.

Efter första krysset skickas bingobrickan vidare i gruppen, men alla är med och lyssnar efter de ord ni valt.

Böjningar av orden räknas, men inte sammansättningar.

Får ni bingo skriker ni Vasa baklänges.

<https://medienavet.se/film/5d90eb7a33>

Film-Bingo

Gustav Vasa

- repetition

Försök att minnas vad ni hört och läst om Gustav Vasa.

Ni ska spela ping-pong.

Den som fyller år närmast nationaldagen börjar att nämna något om Gustav Vasa.

Den andra i axelparet nämner också något.

Fortsätt så tills ni inte kommer på något mer.

Ping-Pong-Pa

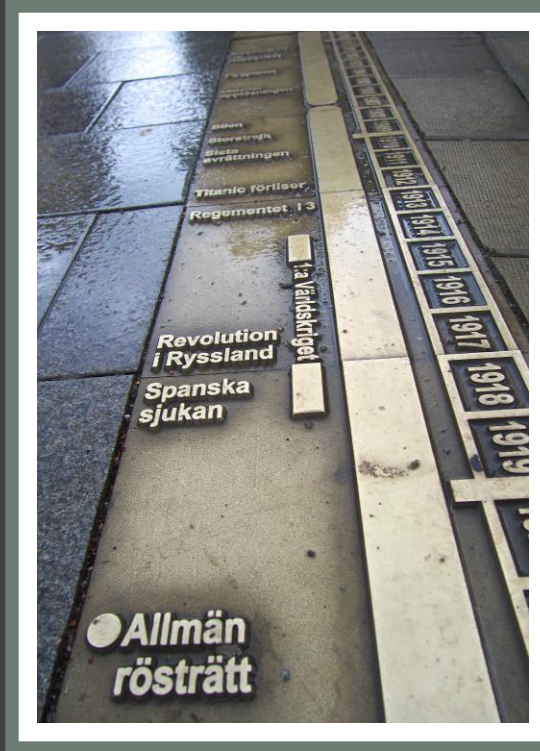
Gustav Vasa

- tidslinje

Gör en tidslinje som handlar om Gustav Vasa.

När ni arbetar i gruppen måste ni ge er själva ett namn. Välj på Gustav, Erik, Johan, Karl, Sigismund, Katarina, Margareta eller Cecilia. Ni får bara använda de här namnen när ni arbetar med tidslinjen.

Alla tidslinjer sätts upp på tavlan efteråt.

*Gustav
Vasas barn
och barnbarn
- ta reda på mer*

Du ska välja en person av de fem nedan. Ingen i basgruppen får välja samma person.

Ta reda på mer om din historiska person.

Du kan använda dig av grundboken (s. 70) och trovärdiga historiska källor du hittar via internet.

Du ska göra en egen A4-plansch med bilder och text till.

Med hjälp av planschen ska du sen redovisa för din basgrupp. De som lyssnar skriver ner fyra viktiga saker de hört om varje person.

Cecilia Vasa

Sigismund

Erik XIV

Johan III

Karl IX

*Gustav
Vasas barn
och barnbarn
- efter redovisningen*

Nu har ni lyssnat på varandras redovisningar.

På tavlan har jag skrivit upp de fem personerna ni har letat fakta om. Er uppgift är nu att skriva ned något var på tavlan utan att titta i era anteckningar. Ni får inte skriva om den personen som ni har tagit reda på mer om.

Undvik att skriva något som redan står på tavlan.

Skulle det vara så att ni inte kommer på något som inte redan står på tavlan kan ni:

- Kika i anteckningarna
 - Fråga någon i er grupp om hjälp att komma på något
- Hjulet bestämmer vilken grupp som får börja.

Levnadsvillkor *- faktatext*

Varje axelpar ska skriva en faktatext om levnadsvillkoren på äldre vasatiden.

Ni kan hitta fakta i grundboken (s. 71).

Skriv texten så det blir ”er egen”.

Gör jämförelser med nutid.

Öppna ett word-dokument och döp det till levnadsvillkor. Dela dokumentet med mig.

När ni är klara delar ni dokumentet med era ögonkompisar.

Läs varandras texter och skriv en positiv kommentar.

Gustav Vasa

- gemensam radiobingo

Hela klassen ska tillsammans skapa en bingobricka.

Varje grupp kommer att i tur och ordning fylla i ruta i taget tills alla 25 rutor är fyllda.

Fyll brickan med verb och substantiv som ni tror kan dyka upp i avsnittet om Gustav Vasa från radioprogrammet P3 historia barn.

När ni fyllt alla rutor har ni fem minuter på er att göra förändringar. Besluten tas gemensamt i hela klassen.

Har alla rutorna kryssats i slutet av radioprogrammet, så lovas en överraskning.

Radio-Bingo

Historiebruk

- finn motsatserna

Ni ska jobba i basgruppen.

Jag kommer om en stund läsa en text ur grundboken där jag byter ut x antal ord mot motsatser.

Ert jobb är att försöka hitta motsatserna i texten.

Det kommer ligga en boll i mitten av rummet, den tar ni tag i om ni tror att ni precis hört en motsats.

Det är bara en i varje grupp som kan ta bollen. Utse en "löpare" i gruppen.

Ni kommer inte få veta hur många ord som bytts ut.

Ni kommer att få x antal minuter att förbereda er genom att använda grundboken.

Kryzza

kunskapskrav

- en eller två

- Diskutera i basgrupperna vad som är en händelse, aktör och förändringsprocess.
- Klassen diskuterar sedan tillsammans vilka skillnaderna mellan basgrupperna.

	Händelse	Aktör	Förändringsprocess
Unionsstriderna			
Martin Luther			
Reformationen			
Stockholms blodbad			
Gustav Vasa			
Sverige lämnar Kalmarunionen			
Riksmötet i Västerås			
Katolska kyrkan			
Kyrkan lämnar ifrån sig rikedomar			
Klockupproret			
Första Bibeln på svenska			
Stater bildas i Europa			

Jeopardy

Jeopardy

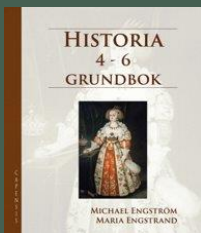
Det är dags för att spela Jeopardy för att se hur mycket ni kommer ihåg av den äldre vasatiden.

Ni kommer att spela med er basgrupp.

Glöm inte att svara som en fråga!

[Äldre Vasatiden Jeopardy Template \(jeopardylabs.com\)](http://jeopardylabs.com)

SO 4-6

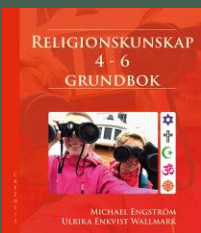

Under 2021 kommer Capensis böcker revideras utifrån SKOLFS 2020:93.

- Historia 4-6 grundbok (mars -21), övningsbok (april -21)
- Samhällskunskap 4-6 grundbok (maj -21), övningsbok (juni -21)
- Religionskunskap 4-6 grundbok (oktober -21), övningsbok (nov -21)
- Geografi 4-6 grundbok (december -21), övningsbok (jan -22)

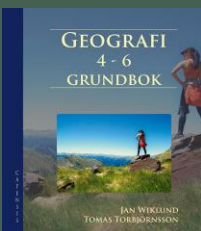

Jan Wiklund

redaktör för SO 4-6

0730-61 86 64

"Böcker i SO 4-6"
Grundbok 150 kr
Övn.bok 70 kr

"Ulricas lektionsförslag"
Ni hittar dem på på Capensis webbplats.
Gratis

"Capensis tidslinje Historia 4-6"
(2,4x0,19 m)
200 kr

UR LED ÄR TIDEN

Först till 60: Varje lag satsar 2-10 kort. Kan laget lägga dem i tidsordning får de behålla dem. Först till 60 vinner.
Patiens: Lägg alla 130 kort i rätt tidsordning. Kontrollera om det blev rätt.
Jeopardy: Titta på svaret. Vad är på andra sidan? Dra slumpvis ett kort i taget ur högen. Turas om och behåll kortet vid rätt svar.

Epok: Lägg ut 25 kort. Välj ut fem kort som kommer från samma epok. Behåll dem om det stämmer. Vänd upp fem nya kort.
Kompisen: Lägg ut 25 kort. Välj ut två kort som kommer direkt efter varandra i nummerföljd, till exempel nr 54 och 55.
Utmaningen: Dra kort ur leken och turas om att svara först. Närmast årtalet får behålla kortet.

"Ur led är tiden"
Spelet med 130 frågekort (6x6 cm).
100 kr/st eller 400 kr/fem stycken